

KLIIMAMINISTEERIUM

Heili Tõnisson
Riigikantselei

Teie 12.03.2026 nr 2-5/26-00520

Meie 04.04.2026 nr 1-5/26/1036-2

Ettepanek Vabariigi Valitsuse seisukoha
kujundamiseks atmosfääriõhu kaitse seaduse
muutmise seaduse eelnõu (839 SE) kohta

Austatud Heili Tõnisson

Kliimaministeeriumile on tehtud ülesandeks esitada ettepanek Vabariigi Valitsuse seisukoha kujundamiseks Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esitatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõule, millega soovitakse kehtetuks tunnistada:

1. kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemist puudutavad sätted,
2. heitkoguste ühikute tagastamist ning eelpool nimetatud ühikutega kauplemise registri järelevalvet puudutavad paragrahvid ning
3. osaliselt atmosfääri õhukaitse seaduse rakendamise sätted, mis puudutavad muuhulgas kauplemisskeemide alusel antud toetuste tagasinõuete rakendamist ja kauplemissüsteemi lubade kehtetuks tunnistamist.

ELi HKS on käivitatud ELi toimimise lepingu artikkel 192 lõike 1 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 175) alusel ja kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ, et saavutada ELi toimimise lepingu artiklis 191 määratletud ELi keskkonnaeesmärke. Eestil kui EL liikmesriigil on tulenevalt Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikest 3 lojaalsuskohustus tagada ELi õigusest tulenevate kohustuste täitmine. 2005. aastal käivitatud süsteem on siiani ELi kliimapoliitika üks keskne tööriist. Lihtsustatult tähendab see, et saastamine muutub kuluks ja puhtam tootmine tasuvamaks, mistõttu liigub majandus järk-järgult väiksema heitega lahenduste suunas.

Eesti jaoks on EL HKS olnud selgelt kasulik. Aastatel 2013–2025 on süsteem toonud riigile ligikaudu 2 miljardit eurot tulu ning Eesti on netokasusaaja – riik teenib ühikute müügist rohkem, kui ettevõtted maksavad oma heite katmiseks. See tuleneb sellest, et Eesti heitkogused on ajas vähenenud, kuid riik saab ajaloolise heite alusel endiselt ühikuid müüa. Näiteks 2023. aastal laekus riigieelarvesse umbes 358,8 miljonit eurot, samal ajal kui ettevõtete hinnanguline kulu oli 226,5 miljonit eurot; 2024. aastal olid vastavad näitajad 253,5 miljonit ja 124,0 miljonit eurot.

Süsteem arvestab ka tööstuse konkurentsivõimega, mistõttu jagatakse osale ettevõtetest osa heitkoguse ühikuid tasuta, et vältida tootmise kolimist EList välja. Aastatel 2021–2024 sai veerand

Eesti ettevõtetest tasuta ühikutega kaetud üle poole oma heitest. Näiteks põlevkiviõli sektoris kattis tasuta jaotus VKG Oil ASi heitest üle 100%, Enefit Industry ASil umbes 90% ning Kiviõli Keemiatööstusel ligi 78%.

Oluline on ka see, et HKS-ist saadav tulu jõuab tagasi ühiskonda. Seda on kasutatud nii hoonete renoveerimiseks ja energiatõhususe parandamiseks kui ka raudteeliikluse arendamiseks ja uute rongide soetamiseks. Samuti on toetatud taastuvenergia projekte ja erinevaid avaliku sektori investeeringuid, alates koolidest ja haiglatest kuni linnataristuni. Seega ei ole HKS pelgalt keskkonnameede, vaid ühtaegu ka praktiline viis suunata raha majanduse ajakohastamise ja inimeste elukeskkonna parandamise.

ELi HKSis peavad osalema kõik käitised, mis vastavad nimetatud direktiivi lisas I esitatud tingimustele, samuti on samas lisas nimetatud ka tegevusalade liigid, mille suhtes direktiivi kohaldatakse. ELi HKS aluseks olev direktiiv 2003/87/EÜ ei sätesta võimalust ELi HKS-i toimimise ajutiseks peatamiseks ega anna võimalust liikmesriikidele ühepoolseks direktiivi rakendamise peatamiseks. Liikmesriigi ühepoolne direktiivi täitmata jätmine või nõuete täitmise peatamine on käsitletav ELi õiguse rikkumisena, mille kõrvaldamiseks on ELi aluslepingutes ette nähtud konkreetne pädevus Euroopa Komisjonile ja Euroopa Kohtule ning rikkumise tuvastamisel nii karistus rikkumise eest kui ka sunnimeetmete rakendamine rikkumise lõpetamiseks. Kui liikmesriik ei täida direktiivist tulenevaid kohustusi, võib Euroopa Komisjon algatada liikmesriigi suhtes rikkumismenetluse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 258 alusel. Rikkumismenetlus võib kaasa tuua trahvid liikmesriigile ning menetluse Euroopa Kohtus. Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemise süsteemist lahkumiseks, ehk Euroopa Liidu liikmesriigile siduva direktiivi kohustuste õiguslikult korrektseks mittetäitmiseks, tuleks riigil Euroopa Liidu lepingu artikkel 50 alusel tervikuna Euroopa Liidust lahkuda. Lisaks tekiks ühe riigi või selle ettevõtete direktiivi tahtlikul mitterakendamisel ebavõrdne konkurentsituatsioon ühtsel turul, sest ettevõtted ei konkureeriks enam samadel alustel oma toodangu turustamisel ELi siseturul või ekspordil kolmandatesse riikidesse.

Ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks:

Tulenevalt eelnevast teeme Vabariigi Valitsusele ettepaneku eelnõud 839 SE mitte toetada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Sutt

energeetika- ja keskkonnaminister

Koopia: Rahandusministeerium

Maris Arro, 626 2986

maris.arro@kliimaministeerium.ee